

РОЗВИТОК М'ЯКИХ УМІНЬ МОЖЛИВОСТЯМИ ОСВІТНЬОЇ КОМПОНЕНТИ «МОРСЬКА АНГЛІЙСЬКА МОВА»

Кудрявцева В.Ф., Барсук С.Л., Фролова О.О.
Херсонська державна морська академія
(Україна)

Вступ. Швидка зміна технологій і суспільного життя у сучасному світі призводять до появи нових тенденцій у способах організації міжособистісних стосунків в організаціях, компаніях, виробничих колективах. У морській індустрії це відображається у впровадженні таких ініціатив, як «The Global Maritime Professional Initiative» [1], «Just Culture» [4], «Kind Leadership» [6], вихідні положення яких відносяться до зміни парадигм спілкування у відносинах між членами екіпажу судна, зокрема про потенційну можливість застосування розвинених м'яких умінь у вирішенні питань, пов'язаних з виробничими стосунками. Технічні знання залишаються важливими, але вже не є достатніми для успішної кар'єри в галузі [1, с. 6]. Усе більшої уваги набувають уміння міжособистісного спілкування, емоційний інтелект, адаптивність у мультикультурному середовищі та етична поведінка, що дозволяють фахівцям ефективно працювати у міжнародних командах, приймати обґрунтовані рішення та враховувати культурні й соціальні відмінності. Часті зміни екіпажів призводять до складності усвідомлення моряками особливостей сучасної організаційної культури для створення і підтримання позитивного робочого середовища. Зважаючи на це, перед морськими закладами освіти постає необхідність навчати здобувачів м'яким умінням можливостями змісту відповідних освітніх компонент.

Актуальність дослідження. М'які вміння є необхідними для доповнення технічних умінь, особливо коли ці технічні уміння реалізуються в соціальному контексті, наприклад, у командній роботі. М'які вміння здебільшого включають знання, навички та установки, необхідні для оптимальної соціально-технічної, міжособистісної та людино-організаційної взаємодії [1, с. 9–10].

Наступні масштабні міжнародні проекти з цього питання привертають нашу увагу.

Група дослідників під егідою Міжнародного морського університету пропонує такий перелік м'яких умінь, необхідних для моряків у короткостроковій, середньостроковій та довгостроковій перспективі, до якого входять: 1) управління людськими ресурсами; 2) бізнес-комунікацію; 3) контроль якості та безпеки; 4) критичне мислення та аналіз; 5) застосування цифрових технологій; 6) стійкість до стресу та гнучкість; 7) лідерство та ініціативність; 8) активне навчання; 9) особисті здібності [3]. Цей перелік м'яких умінь охоплює найважливіші аспекти професійної діяльності моряків із подальшою деталізацією змісту кожного з умінь.

Автори проекту SkillSea окреслюють основні вимоги до морських фахівців та пропонують запровадити низку окремих міні-курсів, спрямованих на розвиток м'яких умінь, а саме: 1) цифрові технології; 2) екологічна свідомість; 3) лідерство, комунікація та командна робота; 4) управління конфліктами. Це ще одна спроба визначити та обґрунтувати м'які уміння, що сприяють сталому розвитку морської індустрії [5].

Процес розробки інтенсивної навчальної програми у рамках проекту iSOL-MET (Innovative SOft SkillS to Maritime Education and Training) об'єднав провідні заклади морської освіти Європи з метою впровадження практичних підходів до інтеграції м'яких умінь у навчальний процес через аналіз спеціально розроблених або відібраних сценаріїв аварій на морі [2]. Навчальний посібник як один із здобутків проекту, що містить детальну програму курсу та рекомендації щодо методики його викладання, безсумнівно, має значну цінність для науково-педагогічних працівників морських закладів освіти, зокрема, для викладачів морської англійської мови.

Зосереджуючи увагу саме на розвиткові м'яких умінь на заняттях з морської англійської мови, наявні результати вищезгаданих дослідницьких проектів надають

обґрунтовані підстави для подальшої розробки цієї теми.

Метою дослідження є розгляд можливостей освітньої компоненти «Морська англійська мова» щодо розвитку м'яких умінь у здобувачів морської професійної освіти.

Результати досліджень. У нашому дослідженні м'які вміння класифіковано за трьома категоріями: комунікативні, поведінкові та когнітивні (Рис. 1).

Рисунок 1 – Категорії м'яких умінь

Комунікативна категорія охоплює вміння вести перемовини, переконувати опонентів і розвивати емоційний інтелект. Ведення перемовин і досягнення компромісу критично важливі для забезпечення ефективності судових операцій. Це вміння дозволяє не лише уникати конфліктів, але й швидко адаптуватися до непередбачуваних ситуацій, підтримуючи злагодженість і продуктивність екіпажу. Уміння переконувати та спонукати до дій сприяє підвищенню безпеки на борту, оскільки безпосередньо впливає на процес прийняття адекватного рішення. Вони особливо необхідні, враховуючи міжнаціональний характер комунікації між сторонами-учасниками, залученими до глобальної індустрії морських перевезень. Емоційний інтелект передбачає здатність розуміти й управляти власними емоціями, а також спостерігати та інтерпретувати емоційні стани інших людей. Оволодіння вміннями цієї категорії є основоположним чинником для успішного спілкування як у повсякденних робочих ситуаціях, так і під час кризових обставин.

Поведінкова категорія включає в себе лідерство, командну роботу та управління конфліктами. Лідерство охоплює здатність надихати, мотивувати, направляти та впливати на інших для досягнення спільних цілей, що є особливо важливим у морській професії. Розвиток цього уміння передбачає формування цілого ряду якостей і поведінкових характеристик, які дозволяють майбутнім морським фахівцям діяти та управляти компетентно. Командна робота є важливою складовою професійної діяльності моряків. Ефективна командна взаємодія забезпечує безпечне виконання рейсів, операційну досконалість і підтримує сприятливу атмосферу на борту. Управління конфліктами є критично важливим умінням для моряків, які регулярно стикаються зі складним та динамічним професійним середовищем. Розвиток цього вміння дозволяє мінімізувати міжособистісні суперечності, сприяти гармонійному робочому середовищу та забезпечувати успішне виконання операцій на борту судна.

Когнітивна категорія об'єднує критичне мислення, розв'язання проблем і прийняття рішень – процесів, які утворюють послідовно пов'язані дії. Критичне мислення

як перший крок у цій послідовності – це аналіз наявних фактів, доказів, спостережень та аргументів з метою формування судження шляхом застосування раціонального та неупередженого аналізу та оцінки. Вирішення проблем – це процес досягнення мети шляхом подолання перешкод, що нерідко трапляється у більшості видів діяльності. Прийняття рішення – діяльність, результатом якої є рішення, що вважається оптимальним або принаймні задовільним. За таксономією Б. Блума, системою класифікації навчальних цілей та завдань залежно від рівнів розумового процесу, вони відносяться до вищих рівнів мисленнєвого процесу і зазначаються, як аналіз, оцінка і створення. У навчанні здобувачів можна розглядати ці три кроки окремо або разом у залежності від наявного життєвого і професійного досвіду, розуміння важливості м'яких умінь для сучасного мореплавця.

Процеси та операції на борту суден без правильних, обґрунтованих рішень можуть призвести і призводять до значних втрат суден, членів екіпажу, вантажів та забруднення морського середовища. Зміст освітньої компоненти «Морська англійська мова» – безпека судна, особиста безпека, засоби навігації, навігаційні виклики, транспортування вантажів – сприяє розвитку м'яких умінь за умови, що навчальні матеріали будуються на певному конкретному сюжеті, в якому представлена проблемна ситуація. До найефективніших методів навчання м'яким умінням відносимо аналіз кейсів, дискусії, дебати, симуляції, «шість мислячих капелюхів» та «акваріум». Методична основа зазначених видів навчальної роботи різна, але їх об'єднує необхідність попередньої самостійної підготовки у форматі «перевернутого класу». У межах зазначеної освітньої компоненти важливим джерелом контенту є офіційні звіти про розслідування морських аварій, різноманітні матеріали The Nautical Institute та інших морських спільнот.

Використання таких ресурсів, як кейси, відео та аудіо, надає здобувачам можливість досліджувати, обговорювати й змістовно конструювати концепції та взаємозв'язки в контекстах, що включають реальні проблеми, які є актуальними для їхньої майбутньої професійної діяльності. Ці ресурси сприяють розвитку логічного мислення, вміння переконувати та вирішувати проблеми, оскільки дозволяють їм обробляти інформацію, розуміти проблеми та визначати оптимальні рішення, тим самим поглиблюючи їхнє розуміння виробничих вимог та процедур.

Висновки. Наше дослідження ґрунтується на досвіді розвитку м'яких умінь у межах освітньої компоненти «Морська англійська мова», для чого розроблено навчальні матеріали та методики розвитку вищезазначених умінь, які сприяють створенню активного навчального середовища, де здобувачі залучені до групової роботи та рефлексії. Результатом систематичної уваги до цього аспекту навчальної роботи вбачаємо майбутніх морських фахівців з розвиненим усвідомленням необхідності володіння м'якими умінями, здатних ефективно адаптуватися до швидкозмінного професійного середовища.

ЛІТЕРАТУРА

1. Global Maritime Professional Body of Knowledge. Tokyo: International Association of Maritime Universities (IAMU). 2019. 160 p.
2. Innovative Soft Skills to Maritime Education and Training – iSOL-MET. EU Project's website. URL: <https://isolmet.aegean.gr>
3. Ölçer A.I., Kitada M., Lagdami K. et al. Transport 2040: Impact of Technology on Seafarers – The Future of Work. Malmö: World Maritime University. 2023. 228 p. DOI: <http://dx.doi.org/10.21677/230613>
4. Putra A.M., Arce M.C., Baumler R. Insights on just culture from seafarers and shipping companies in Indonesia: An exploratory study. *Work*. 2024. Vol. 77. No. 1. P. 161-170. DOI: <http://dx.doi.org/10.3233/WOR-220555>
5. SkillSea Project. URL: www.skillsea.eu/index.php
6. The Maritime Professional Council Report on Kind Leadership / C. Davis, J. Wright, S. Cameron. 2022. URL: <https://www.mpc-uk.org/wp-content/uploads/2023/10/MPC-Kind-Leadership-Report.pdf>